

Μεθοδολογία του ψυχοδυναμικού μοντέλου

Όλγα Κατσιάνη, Επίκουρη Καθηγήτρια

Διαγνωστική Εκτίμηση

Διάγνωση είναι η επαγγελματική γνώμη του Κ.Λ. σχετικά με τη φύση της ανάγκης ή του προβλήματος που παρουσιάζει ο εξυπηρετούμενος. Είναι μία ρεαλιστική, διανοητική και επιστημονική απόπειρα για την κατανόηση της παρούσας κατάστασης του εξυπηρετούμενου.

Η διάγνωση στην πράξη της κοινωνικής εργασίας

Η διάγνωση στην πράξη της κοινωνικής εργασίας αρχίζει όταν ένα πρόσωπο με ένα πρόβλημα έρχεται σε μία υπηρεσία. Το περιεχόμενο της διάγνωσης αποτελείται από:

1. Τη φύση του προβλήματος και τους σκοπούς που ο εξυπηρετούμενος αναζητά στη σχέση τους.
2. Τη φύση του προσώπου που έχει το πρόβλημα (κοινωνική/ψυχολογική κατάσταση).
3. Τη φύση και τον σκοπό της κοινωνικής υπηρεσίας και το είδος της βοήθειας που μπορεί να προσφέρει.

Κοινωνική Διάγνωση

Είναι η μελέτη και η εκτίμηση εκείνων των παραγόντων στην κοινωνική κατάσταση του ατόμου που επηρεάζουν τη θεραπεία. Το περιεχόμενο της κοινωνικής διάγνωσης περιλαμβάνει την αναγνώριση του προβλήματος και τη συναισθηματική του σημασία για το άτομο, τον καθορισμό των προσωπικών και περιβαλλοντικών παραγόντων που δημιουργούν το πρόβλημα, την αναγνώριση των κινήτρων του εξυπηρετούμενου και την ικανότητά του να δουλέψει το πρόβλημα.

Διάγνωση στην κοινωνική εργασία με άτομα

Είναι η προσπάθεια καθορισμού της φύσης του προβλήματος, των αιτιολογικών του παραγόντων και της στάσης του ατόμου προς το πρόβλημα. Από τη διατύπωση της διάγνωσης διαφαίνεται στο σχέδιο θεραπείας, δηλαδή ο προγραμματισμός για την επίλυση του προβλήματος του εξυπηρετούμενου.

Ψυχοκοινωνική διάγνωση

Είναι η διεργασία στην οποία εμπλέκεται ο Κ.Λ. με σκοπό τη διαφοροποίηση των ατόμων, των οικογενειών, των ομάδων και των κοινοτήτων. Ο Κ.Λ. κατανοεί το άτομο από τα ιδιαίτερα βιοψυχοκοινωνικά του χαρακτηριστικά, το ρόλο και τη θέση του στην κοινωνία, τις αλληλεπιδράσεις του με τα σημαντικά για αυτό πρόσωπα, τους τύπους προσαρμογής και τη λειτουργικότητά του, τις δυνάμεις και τα προβλήματά του. Η μοναδικότητά του το διαφοροποιεί από όλα τα άτομα με το ίδιο πρόβλημα.

Καθορισμός του προβλήματος του ατόμου και των αιτιολογικών παραγόντων .

Εκτίμηση/αξιολόγηση της προσωπικότητας και της λειτουργικότητας του.

Εκτίμηση της ικανότητας του ατόμου για επίλυση των προβλημάτων του.

Αξιολόγηση του συνολικού σχηματισμού του ατόμου/οικογένειας σε δυναμική αλληλεπίδραση με το περιβάλλον του.

Ο σκοπός της διάγνωσης είναι η παρέμβαση, δηλαδή η επίλυση των προβλημάτων και η βελτίωση της λειτουργικότητας.

Ο συνολικός σχηματισμός «άτομο-οικογένεια-κατάσταση» λαμβάνεται υπόψη για την εκτίμηση της λειτουργικότητας του ατόμου στο περιβάλλον του.

Τα κύρια σημεία της διάγνωσης κατά το ψυχοδυναμικό μοντέλο

Ο κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να:

1. Συγκεντρώσει πληροφορίες γύρω από το πρόβλημα και το ιστορικό του ατόμου.
2. Συγκεντρώσει πληροφορίες γύρω από τη λειτουργικότητα της προσωπικότητάς του, προκειμένου να γίνει κατανοητή η σχέση τυχόν δυσλειτουργικής συμπεριφοράς με το πρόβλημα.
3. Να εκτιμηθεί αν το πρόβλημα οφείλεται σε εξωτερικούς ή εσωτερικούς παράγοντες ή σε συνδυασμό αυτών.
4. Να εκτιμηθούν οι ευκαιρίες που έχει το άτομο για αξιοποίηση τυπικών και άτυπων κοινωνικών δικτύων, αλλά και η ικανότητά του για σύνδεση με τα δίκτυα αυτά.
5. Να εκτιμηθεί η ικανότητά του για δημιουργία σχέσης με «σημαντικά» για αυτό πρόσωπα και με τον Κ.Λ.
6. Να εκτιμηθεί η πραγματική φύση του προβλήματος σε σχέση με το άτομο.
7. Να εκτιμηθούν τα επιτεύγματα και οι δυνάμεις του ατόμου.
8. Να εκτιμηθεί η συνολική λειτουργικότητα του σε σχέση με το πρόβλημα που αντιμετωπίζει μέσα στο πλέγμα του κοινωνικοπολιτιστικού του περιβάλλοντος.
9. Να εκτιμηθούν οι μέθοδοι επίλυσης του προβλήματος σε σχέση με τις δυνάμεις του Εγώ του ατόμου, τα κοινωνικά δίκτυα και τις παροχές κοινωνικής πολιτικής.

Η διεργασία της εκτίμησης

Η διεργασία της εκτίμησης αρχίζει από την πρώτη στιγμή που ο Κ.Λ. συναντά το άτομο και συνεχίζεται σε όλη τη διάρκεια της διερευνητικής περιόδου μέχρι και τη φάση της παρέμβασης. Η εκτίμηση είναι πάντα δυναμική, υπόκειται σε εμπλουτισμό, τροποποίηση και διόρθωση όσο ο Κ.Λ. γνωρίζει καλύτερα το άτομο και συγκεντρώνει πληροφορίες από το ιστορικό και την τωρινή του κατάσταση. Η τελική εκτίμηση συνάγεται από τη σύνθεση, τη συσχέτιση και την ερμηνεία των εντυπώσεων που διαμόρφωσε ο Κ.Λ. σταδιακά σχετικά με το άτομο, το πρόβλημά του και το ιστορικό του.

Συγκέντρωση πληροφοριών

Μελέτη – διερεύνηση
(συγκέντρωση – παρατήρηση-επιλογή-κατάταξη πληροφοριών)

Επαγωγικά συμπεράσματα
(Ερμηνεία των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των μεταβλητών του περιστατικού. Αιτιολογικές συσχετίσεις με το ιστορικό & τις γνώσεις του Κ.Λ.)

Αξιολόγηση
(Λειτουργικότητα ατόμου. Δυνάμεις και περιορισμοί του. Πόροι της κοινότητας.)

Εκτίμηση- σχεδιασμός δράσης
(Εκτίμηση του συνολικού προβλήματος. Βραχυπρόθεσμοι & μακροπρόθεσμοι στόχοι σύμφωνα με τις δυνατότητες της υπηρεσίας)

Παρέμβαση
(Επιλογή μοντέλου παρέμβασης. Τεχνικές & δεξιότητες. Χρονικά όρια. Αναμενόμενα αποτελέσματα.)

Πρόγνωση

Σχεδιασμός δράσης: μακροπρόθεσμοι και βραχυπρόθεσμοι στόχοι

Ο προγραμματισμός επίλυσης προβλημάτων περιλαμβάνει αφενός μεν έναν **ευρύτερο σκοπό** που αναφέρεται στη βελτίωση της λειτουργικότητας του ατόμου/οικογένειας, στη διατήρηση και ενίσχυση των δυνάμεων του, στην επίλυση των προβλημάτων του & στη δημιουργία προϋποθέσεων για εξέλιξη, αφετέρου δε περιλαμβάνει επιμέρους, **μικρότερους στόχους** μέσω των οποίων επιτυγχάνεται ο σκοπός της παρέμβασης.

Η διαμόρφωση του ευρύτερου σκοπού και των επιμέρους στόχων της παρέμβασης αποτελεί μια συναλλακτική, αμοιβαία διεργασία Κ.Λ. και εξυπηρετούμενου. Δεν είναι δυνατόν ο Κ.Λ. να διατυπώσει μόνος του τον προγραμματισμό δράσης, αν δεν συμμετέχει στη διαδικασία αυτή και ο εξυπηρετούμενος.

Παράδειγμα: Μια ηλικιωμένη κυρία η οποία ζει μόνη σε ένα υγρό, ανθυγιεινό υπόγειο, με ελάχιστους πόρους και με τη φιλανθρωπία των γειτόνων, αρνείται να το αφήσει για να εισαχθεί σε στέγη ηλικιωμένων. Η Κ.Λ. που ανέλαβε την περίπτωση μετά από παραπομπή των γειτόνων, επηρεάστηκε από τις ακατάλληλες συνθήκες στέγασης και θεωρώντας ότι «έπεισε» την ηλικιωμένη να δεχτεί την εισαγωγή της, ξεκίνησε τις γραφειοκρατικές διαδικασίες. Επειδή όμως δεν είχε διαπραγματευτεί αρκετά τα συναισθήματά απώλειας της ηλικιωμένης και δεν τη συμπεριέλαβε ενεργά στον προγραμματισμό των ενεργειών της όταν έφτασε η στιγμή της εισαγωγής, η ηλικιωμένη αρνήθηκε να εγκαταλείψει το σπίτι της.